

– KONFERENCIA –

VASÁRNAP – VÁSÁRNAP?

2015. március 12-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Munkajogi Tanszéke és a Ius Naturale kutatócsoport tartott konferenciát a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló 2014. évi CII. törvény hatálybalépése apropóján. Míg Frivaldszky János e témában írt tanulmányát a IAS 2015/1. száma közölte, négy kapcsolódó írást ezúton adunk közre.

A VASÁRNAPI MUNKAVÉGZÉS TÖRVÉNYI TILALMA: MUNKAVÁLLALÓI JOGOK VERSUS GAZDASÁGI ÉRDEKEK?

GYULAVÁRI Tamás
egyetemi tanár (PPKE JÁK)

A „boltok” vasárnapi és éjszakai nyitva tartását korlátozó új, külön törvény komoly vitát kavart a magyar társadalomban. Az alábbi írásban ennek a kérdéskörnek a céljaival és szabályozásbeli problémáival foglalkozom, elsődlegesen *munkajogi aspektusból*.

1. A vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló törvény: a cím és ami mögötte van

1990 óta a magyar szabályozás meglehetősen *megengedő volt*, így a kiskereskedelmi szektorban valamennyi kiskereskedelmi egység nyitva lehetett éjszaka és vasárnap is. Az egyetlen nyitva tartással összefüggő korlátozást a kereskedelmi törvény tartalmazta: „december 24-én – a vendéglátó üzletek, szálláshelyek, a virág-, az édességüzletek és az üzemanyagtöltő állomások, továbbá a közforgalmú vasúti és buszpályaudvaron, repülőtéren, illetve az üzemanyagtöltő állomáson belül működő üzletek kivételével – az üzletek 14 óráig tarthatnak nyitva.”¹

Ugyanakkor az 1992. évi Mt. a kereskedelemnek önmagában nem engedte meg vasárnapra rendes munkaidő beosztását, *csak ha a munkáltató rendeltetése alapján e napon is működőnek minősült*.² Ezt szigorúan így is értelmezte a bírói gyakorlat,³ amely éppen 2013-ban vett egy drámai fordulatot a Kúria gyakorlatában.⁴ A Kúria –

¹ 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről, 6. § (3) bekezdés, hatályon kívül helyezve: 2015. III. 15-től.

² 1992. évi Mt. 2012-ben hatályos 124/A. § (1) bekezdés a) pontja.

³ A Legfelsőbb Bíróság 2003-as álláspontja szerint „a tevékenység rendeltetését nem lehet annak alapján meghatározni és minősíteni, hogy nyitva tartás esetén a vásárlók – akár nagy számban is – felkeresik az áruházat, mert ez a nyitva tartás következménye, nem pedig indokoltságának oka.” (BH 2003/36., idézi KARTYÁS Gábor: *Vasárnapi nyitva tartás – változott a bírói gyakorlat*. <http://munkajog.hu/rovatok/szakertoi-blog/vasarnapi-nyitva-tartas-valtozott-a-biroi-gyakorlat>, letöltve: 2015. március 27).

⁴ A Kúria 2013-as álláspontja szerint azt kellett értékelni, hogy a munkáltató üzlete fővárosi bevásárlóközpontban található, és nem annak volt elsődlegesen jelentősége, hogy az üzlet ruházati profilú. A bi-

szakítva a korábbi gyakorlattal – megállapította, hogy a „fővárosi bevásárlóközpontban található ruházati üzlet az elmúlt évek során a vásárlási szokások lényeges átalakulása folytán vasárnap rendeltetése folytán működőnek minősül”.⁵

Az új Mt. 2012-től pedig megengedte vasárnapra rendes munkaidő beosztását a kereskedelemről szóló törvény hatálya alá tartozó, kereskedelmi tevékenységet, a kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató, valamint kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységet folytató munkáltatónál.⁶ Továbbá az új Mt. 2013. augusztus elsejétől szigorította a vasárnapi pótlékra való jogosultságot, amely újabb „rugalmasítási” lépés volt.⁷ A munkajogi jogfejlődés tehát úgy írható le, hogy folyamatosan rugalmasabbá vált a kereskedelem vasárnapi nyitva tartása, különösen 2012 után, egészen 2015-ig.

Ezek után némiképpen váratlan volt a jogalkotásban bekövetkezett fordulat, mivel 2015. március 15-én hatályba lépett a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló 2014. évi CII. törvény (továbbiakban: Törvény).⁸ Ebből a címből tehát az következne, hogy a teljes kiskereskedelmi szektorban tilos a vasárnapi munkavégzés. A törvény címe azonban három tekintetben is félrevezető.

Először, a Törvény *nem az egész kiskereskedelmet érinti*, hanem csupán azokat a kiskereskedelemmel foglalkozó munkáltatókat, akik nem esnek a számos kivétel egyike alá (a kivételeket a 2. fejezetben elemezzük).

Másodszor, *nem a vasárnapi munkavégzés tilos, hanem a nyitva tartás*. Raktározni, leltározni, takarítani, pakolni, vagyis dolgozni továbbra is lehet tehát vasárnap az érintett munkáltatóknál, csak nem nyithatnak ki. Ebből következően ez elsődlegesen nem a munkavégzést szabályozó munkajogi tárgyú törvény, hanem kereskedelmi tárgyú jogszabály, amely az érintett szolgáltatók nyitvatartási idejét korlátozza. Ebből eredően ezeknek a szabályoknak a helye nem egy külön törvényben, hanem a kereskedelemről szóló törvényben⁹ volna. A jogalkotásról szóló törvény szerint¹⁰ „az azonos vagy hasonló életviszonyokat azonos vagy hasonló módon, szabályozási szintenként lehetőleg ugyanabban a jogszabályban kell szabályozni. A szabályozás nem lehet indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű.”¹¹

róság szerint helytállóan érvelt a munkáltató azzal, hogy az elmúlt évek során a vásárlási szokások lényegesen átalakultak és a társadalmi igények jelentősen megváltoztak. Így a Kúria a fővárosi bevásárlóközpontban található ruházati üzletet rendeltetésénél fogva vasárnap is működő munkáltatónak minősítette (BH 2013/225., idézi KÁRTYÁS Gábor: *Vasárnapi nyitva tartás – változott a bírói gyakorlat*. 2013. <http://munkajog.hu/rovatok/szakertoi-blog/vasarnapi-nyitva-tartas-valtozott-a-biroi-gyakorlat> [letöltve: 2015. 05. 30.]

⁵ KÁRTYÁS (2013) i. m.

⁶ Az Mt. 2012. július elsejétől 2015-ig hatályos 101. § (1) bekezdés i) pontja.

⁷ Mt. 140. §-ának 2015. március 26-ig hatályos szövege, mivel a vasárnapi munkavégzés tilalmával összefüggésben változott a pótlék is.

⁸ Kihirdetve: 2014. XII. 30.

⁹ 2005. évi CLXIV. tv.

¹⁰ 2010. évi CXXX. tv. 3. §.

¹¹ HORVÁTH István: *Állami áruház. Vasárnapi nyitva tartás és munkavégzési lehetőség a kiskereskedelemben*. Budapest, 2015. Megjelenés alatt.

De a jogalkotó nem elégedett meg azzal, hogy az Mt. és kereskedelmi törvény mellett egy külön, harmadik törvényben szabályozza ezt a kérdést. A Törvény¹² ugyanis még a kormánynak is felhatalmazást ad arra, hogy az adott település (településrész) sajátosságaira – különösen az idegenforgalom kiszolgálásának igényére, a vásárlási szokásokra, a foglalkoztatottak számára és a lakókörnyezet érdekeire – tekintettel az üzletek általánostól eltérő nyitva tartását és a mérlegelés szempontjait, továbbá az eljárás részletes szabályait *rendeletben* megállapítsa.¹³ A képet tovább bonyolítja, hogy a Törvényben, illetve a kormányrendeletben nem szabályozott kérdésekben a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény 6. §-át kell alkalmazni.

Harmadszor, a Törvény *nem csak a vasárnapi, hanem az éjszakai (22-06 óra közötti) munkavégzést is tiltja*. Érdekes módon lényegesen kisebb hangsúlyt kapott a jogszabály elfogadása körüli vitában az a tény, hogy a vasárnapi munkavégzéssel azonos módon tiltja az éjszakai nyitva tartást is. Ugyanakkor itt fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy a vasárnapi munkavégzés problematikája *lényegesen különbözik a munkaszüneti napon történő munkavégzés szabályaitól*, amelyeket az érintett új Törvény egyáltalán nem érinti.

Mindezek alapján elmondható, hogy a Törvény váratlanul, hosszabb átmeneti idő nélkül fog megváltoztatni egy 25 éves nyitvatartási és az utóbbi évekre meglehetősen rugalmassá váló vasárnapi munkavégzési gyakorlatot. Ebből arra lehet következtetni, hogy a korábbinál lényegesen kevesebb éjjel-nappali bolt lesz, és a vasárnap nyitva tartó üzletek száma is radikálisan csökken, a kivételként megjelölt boltokra korlátozódik. A következő pontban a Törvény ismertetésével arra keressük a választ, hogy *mely boltok mentesülnek a korlátozások alól*.

2. Általános szabály és számos kivétel

A törvény hatálya az általános szabály szerint a *kiskereskedelmi tevékenységre terjed ki*, függetlenül attól, hogy e tevékenységet állandó jelleggel vagy esetenként, állandó vagy időszakonként változó helyszínen folytatják.¹⁴ A tilalmak a kiskereskedelmi szektorban tehát kizárólag a kiskereskedelmi tevékenységet¹⁵ érintik, míg a kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységet¹⁶ és a kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató tevékenységet¹⁷ nem.

¹² 8. §.

¹³ Lásd: 53/2015. (III. 17.) Korm. rendelet.

¹⁴ 2014. évi CII. törvény 1. § (1) bek.

¹⁵ 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről, 2. §. 13. kiskereskedelmi tevékenység: üzletszerű gazdasági tevékenység keretében termékek forgalmazása, vagyoni értékű jog értékesítése és az ezzel közvetlenül összefüggő szolgáltatások nyújtása a végső felhasználó részére, ideértve a vendéglátást is.

¹⁶ 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről, 2. §. 8. kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenység: az idegenvezetői tevékenység, a lovas szolgáltató tevékenység, a szálláshely-szolgáltatási tevékenység, a tartós szálláshasználati szolgáltatási tevékenység, valamint az utazásszervezői és utazásközvetítői tevékenység.

¹⁷ 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről, 2. §. 12. kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató tevékenység: üzletszerű gazdasági tevékenység keretében bevásárlóközpont, piac vagy vásár üzemeltetése,

Az általános szabály szerint valamennyi kiskereskedelmi üzlet „kiskereskedelmi napokon”¹⁸ 6 óra és 22 óra között tarthat nyitva, míg vasárnap és munkaszüneti napokon zárva tart. De már itt elkezdődnek a kivételek, hiszen az üzletek adventi vasárnapokon 6 óra és 22 óra, december 24-én és december 31-én 6 óra és 12 óra, továbbá minden naptári év tetszőlegesen megjelölt egy vasárnapján 6 óra és 22 óra között nyitva tarthatnak.¹⁹

A jogszabály lényegi részét persze a kivételek jelentik, amelyeket *három csoportba sorolhatunk: mentesített helyszínek, mentesített tevékenységi körök, valamint általános kivétel a szolgáltató paramétereinek alapján.*

- a) *Mentesített helyszínek:* nemzetközi repülőtér; vasúti és autóbusz pályaudvar; büntetés-végrehajtási intézet; egészségügyi intézmény; piac, termelői piac; vásár; katonai objektum; világörökségi terület.²⁰
- b) *Mentesített tevékenységek:* gyógyszertár; benzinkút; turisztikai szolgáltatás; szálláshely; kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató tevékenység; vendéglátás; a kulturális tevékenységet és a fürdő szolgáltatást kiszolgáló kereskedelmi tevékenység.²¹
- c) *Általános kivétel a szolgáltató paramétereinek alapján:*²² az az üzlet, amelynek árusítótere a 200 négyzetmétert nem haladja meg, ha az általános zárva tartási időszakban kizárólag az üzletben kereskedelmi tevékenységet folytató egyéni vállalkozó, egyéni cég tagja, gazdasági társaság legalább 1/5 tulajdoni résszel bíró természetes személy tagja maga, vagy családtagjuk dolgozik.²³

A kivételek közül az utolsó, általános kivétel tekinthető aggályosnak. Az Alkotmánybíróság 41/2009. számú határozatában²⁴ ugyanis egy hasonló szabályt minősített *alkotmányellenesnek az egyenlő bánásmód elvébe ütközése miatt.*²⁵ Berke Gyula az Alkotmánybíróság határozatával kapcsolatban megállapította, hogy „a foglalkoztatotti létszám, illetve a munkáltató jogi minősége (jogállása) önmagukban elégtelen indokok a munkajogviszonyok differenciált szabályozására. A jövőbeli jogalkotás számára kissé leegyszerűsítve a határozat nyomán kibontakozó alkotmá-

ideértve az ott forgalmazott termékek raktározásával, szállításával összefüggő vagy egyéb, a kereskedelmi tevékenység folytatásának elősegítésére irányuló szolgáltatások nyújtását.

¹⁸ 2014. évi CII. törvény 2. § 6. kiskereskedelmi nap: a vasárnap és a munkaszüneti napok kivételével a naptári hét többi napja, továbbá a külön jogszabály által meghatározott munkanap.

¹⁹ 2014. évi CII. törvény 3–4. §.

²⁰ 2014. évi CII. törvény 1. § (2) bek.

²¹ 2014. évi CII. törvény 1. § (2) bek.

²² 2014. évi CII. törvény 6. §.

²³ Arról, hogy az üzletben kiskereskedelmi tevékenységet folytató személy a 6. §-ban foglaltaknak megfelelően, a kereskedő az ellenőrzéskor köteles teljes bizonyító erejű magánokirati formában nyilatkozni, amelyet – kétség esetén – a fogyasztóvédelmi hatóság felhívására köteles hitelt érdemlően – de legalább közokiratba foglalt nyilatkozattal – igazolni (7. § (4) bek.).

²⁴ 41/2009. (III. 27.) AB határozat.

²⁵ 1992. évi Mt. hatályon kívül helyezett 175. § (1) bekezdése: „A 174. § (1) bekezdésben foglaltaktól eltérően a legfeljebb tíz főfoglalkozású munkavállalót foglalkoztató magánszemély munkáltató a munkavállalónak okozott kárért vétkessége esetén felel.”

nyossági álláspontot, az úgy foglalható össze, hogy a munkajogviszonyok szabályozásának differenciálása a munkáltató adottságai (szervezete, vagyoni ereje, jogállása) alapján önmagában nem lehetséges, azaz a megkülönböztetés lehetősége csupán a munkavégzés, a teljesítés sajátosságaira tekintettel állhat fenn (miként például az ún. atipikus munkajogviszonyok esetében).²⁶

Álláspontom szerint a 200 négyzetméteres boltméret és az üzletben kereskedelmi tevékenységet *folytató személy státusza alapján történő különbségtétel hasonlóan diszkriminatív*, mint a fenti alkotmányellenes kártérítési szabály, mert nincs tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű oka, így önkényes. Miként függ össze a Törvény célja a boltmérettel és a kiszolgáló tulajdonosi és családügyi státuszával? Kiket akar előnyben részesíteni a jogalkotó, miért és ezt miként teszi?

A mentesített helyszínekre és tevékenységekre vonatkozó kivételek arra utalnak, hogy a jogalkotó igyekszik biztosítani a minimális szolgáltatásokat vasárnap és éjszaka is. Ebből arra következtethetnénk, hogy a „200 négyzetméteres kivétel” is az ilyen *minimális szolgáltatás*, például az alapvető élelmiszerek vasárnapi, éjszakai vásárlásának biztosítására irányul (például non-stop kisbolt). Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy ez az általános kivétel semmilyen további korlátozást nem tartalmaz a tulajdonosi státuszon és az üzletméreten túl, így nem korlátozza sem az üzlet helyét, sem pedig az árusított terméket. Így a magyar egyéni vállalkozó a belvárosi bevásárlóközpontban lévő üzletében árusíthat brillekzszerket, luxustáskákat, laptopokat, de akár méhészeti termékeket. A vele szemben lévő számítástechnikai láncnak és divatboltnak viszont be kell zárnia. Ebből eredően kérdéses, hogy ezeknek a munkavégzőknek miért nem kell megvédeni a vasárnapi pihenéshez való jogát, szemben az ugyanazt a tevékenységet, akár ugyanott végző kereskedelmi lánc munkavállalóival. Miért van szükség pont az ő, minimálisnak nem minősíthető szolgáltatásukra?

Az ő esetükben elvileg magyarázható volna azzal a kivétellel, hogy ő nem „kiszolgáltató munkavállaló”, hanem kapitalista munkaadó, aki eldöntheti, kinyit-e. Ez a magyarázat azonban nem meggyőző, mert ezen az alapon valamennyi *munkavállalónak meg lehetne adni a jogot az Mt.-ben, hogy eldönthesse, akar-e vasárnap dolgozni*, vagy hányszor akar havonta/évente vasárnap dolgozni. Álláspontom szerint ez volna az a jogalkotási irány, amely vonzó szabályozási alternatívát jelenthet a jelenlegi tilalommal és kivételekkel szemben.

A 200 négyzetméteres kivételnek az ad jelentőséget, hogy korábban a vasárnapi vásárlás döntő része a multinacionális cégeknél zajlott.²⁷ Mivel ez a kivétel mindkét kritériummal *kizárja a multinacionális cégeket*, ezért ők az új szabályozás egyértelmű vesztesei. Üzleti szempontból és az alkotmányosság szemüvegén keresztül nézve lényegében mindegy, hogy ez volt a jogalkotó tényleges célja, vagy ez csupán a sza-

²⁶ BERKE Gyula: Az Alkotmánybíróság határozata a munkáltató kártérítési felelősségéről. *Pécsi Munkajogi Közlemények*, 2009. június, 137.

²⁷ *A vasárnapi nyitvatartás lakossági megítélése*. Kutatási jelentés. M S Concord, 2011 április, <http://www.kormany.hu/download/4/59/40000/vasarnapi%20nyitvatartas.pdf#!DocumentBrowse>, 3. o. (letöltve: 2015 március 25).

bályozás gyakorlati eredménye. Ez átvezet bennünket a következő kérdéskörhöz, a szabályozás céljainak vizsgálatához.

3. A szabályozás deklarált és immanens céljai

A Törvény céljai között különbséget tehetünk a szerint, hogy az a preambulumban deklarált cél, vagy pedig a szabályozás kommunikált célja. Végül megemlítünk olyan szabályozási szempontokat, amelyek nem jelentek meg a deklarált, illetve immanens célok között.

A Törvény preambuluma szerint „*a kereskedelem a nemzetgazdaság meghatározó ága, amely ugyanakkor mindenkor ésszerű keretek között kell, hogy működjön*”. Tanulmányunk következő, 4. fejezetében ismertetjük majd a Törvényben fellelhető jogtechnikai problémákat. Amint azt látni fogjuk, a szabályozás számos bizonytalanságot hordoz magában, ezért nem igazán teremtett kiszámítható kereteket a kereskedelem számára. Különösen igaz ez a különböző piaci szereplők közötti megkülönböztetésre, hiszen az általános kivétel a kisméretű, dominánsan magyar tulajdonban²⁸ álló boltokkal szemben hátrányos helyzetbe hozta a közepes és nagy, dominánsan külföldi tulajdonban álló cégeket. Ugyanakkor a jogalkotó meg sem kísérelte ennek a megkülönböztetésnek alkotmányos, ésszerű indokát adni.

A Törvény második deklarált célja az, hogy „*segítse a munkavállalók testi és lelki egészségének megőrzését, továbbá megfelelő pihenőidőt biztosítson*”. Ezzel lényegében egybeesik a harmadik deklarált cél is, amely szerint „*megfelelő egyensúlyt kell teremteni a kereskedelmi tevékenység gyakorlásának szabadsága, valamint a vasárnap, illetve munkaszüneti napokon dolgozók érdekei között*”. A vasárnapi kötelező pihenőidő biztosítása valóban elősegíti ezeknek a helyes céloknak az elérését. Ugyanakkor csak egy korlátozott munkavégzői kör számára adatik meg ez a jog, hiszen Magyarországon – a 2012. évi Mt. 101. §-ában biztosított szabályok alapján – közel félmillió munkavállaló dolgozik rendszeresen vasárnap, míg alkalmanként több mint egymillió munkavállaló.²⁹ Mindeközben 226 ezer ember dolgozik 3 vagy annál több főt foglalkoztató kiskereskedelmi vállalkozásnál.³⁰ A vasárnapi zárva tartással érintett munkavállalók száma a „200 négyzetméteres kivétel” miatt nem határozható meg, de az kijelenthető, hogy a vasárnaponta dolgozók döntő többségét nem érinti a tilalom.

A Törvény által deklarált – sorrendben – utolsó cél szerint: „*ha a kereskedelem szabadságának érdeke és a magyar társadalom legfontosabb építőkövének, a családnak a védelméhez fűződő érdeke összeütközésbe kerül, akkor a családi közösségek megtartóerejét kell erősíteni*”. Nem egyértelmű, hogy a jogalkotó a fogyasztók,

²⁸ A magyar kisvállalkozók mellett persze a vietnámi, kínai, arab stb. tulajdonosok kisboltjai is ki fognak nyitni.

²⁹ Javaslatok a vasárnapi munkavégzés kereskedelemben történő korlátozásával kapcsolatban, <http://www.fbvszosz.hu/javaslatok-a-vasarnapi-munkavegzes-kereskedelemben-torteno-korlatozasaval-kapcsolatban.html> (letöltve: 2015. március 26).

³⁰ <http://www.vg.hu/vallalatok/kereskedelem/vidam-lett-a-szombat-446175> (letöltve: 2015. március 26).

vagy a kereskedelemben dolgozók családi közösségét kívánja megerősíteni, esetleg mindkettőt. Kérdéses, hogy bele kell-e szólni ilyen módon a lakosság fogyasztási szokásaiba, a szabadidő eltöltésének szabad megválasztásába. Ennek társadalmi támogatottságát megkérdőjelezi az a kutatás, amely szerint a megkérdezettek kétharmada ellenzi a vasárnapi zárva tartást.³¹

Ha viszont nem a fogyasztók, hanem a *munkavállalók családi közösségét szeretné erősíteni a szabályozás*, akkor ezzel ellentétes az általános kivétel, amely szerint akkor tarthat csak nyitva a kisbolt (pl. sarki non-stop), ha vasárnap és éjszaka kizárólag az üzletben kereskedelmi tevékenységet folytató vállalkozó maga, vagy családtagja dolgozik. Ez azt jelenti, hogy a 60 négyzetméteres Zoli ABC csak akkor lehet nyitva vasárnap, ha minden vasárnap maga a tulajdonos áll a pult mögé, hiszen egyetlen alkalmazottja ki van zárva. Ezeknek a munkavégzőknek a családi életét, a vasárnapi családi együttlétet teljesen lehetetlenné teszi ez a szabály, nem pedig elősegíti.

Amint arra a 200 négyzetméteres kivétellel kapcsolatban korábban már rámutatunk, a Törvény fontos hatása lesz a *hazai kisvállalkozók előnyben részesítése* a közepes és nagy cégekkel, különösen pedig a multinacionális kereskedelmi láncokkal szemben. Talán ezen a téren lesz a legsikeresebb a Törvény, pedig ezt nem is szerepeltette a jogalkotó a szabályozás céljai között.

Meg kell említeni még a gazdasági szempontokat, amelyek teljes mértékben kimaradtak a kormányzati, jogalkotói szempontrendszerből, a deklarált célok közül ugyanúgy, mint a szabályozás kormányzati kommunikációjából. Pedig az 1. §-a szerint a munkajogi szabályozás „a tisztességes foglalkoztatás alapvető szabályait állapítja meg a vállalkozás és a munkavállalás szabadságának elve szerint, tekintettel a *munkáltató és a munkavállaló gazdasági, valamint szociális érdekeire*.”

Az érintett, fentebb leírt munkáltatói kör *gazdasági érdekeit sérti* a prognosztizálható bevételkiesés. Fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy a legtöbb törvényileg bezárt üzlet Budapesten és vonzáskörzetében van, ezért a főváros szolgáltatóiparára fokozottan hatással van az új nyitvatartási rend. Az éppen felszálló ágban lévő budapesti turizmus sikeres szolgáltatása a hétvégi turizmus, ezért a budapesti szolgáltatóipart különösen sújthatják az új szabályok.

A kereskedelemben dolgozó munkavállalók egy részét *el fogják bocsátani*, különösen a kizárólag szombaton és vasárnap, részmunkaidőben dolgozókat. A részmunkaidősök aránya a teljes kereskedelemben 13%, a részmunkaidősökön belül a nők aránya 75%, míg a női foglalkoztatottak fele kisgyerekes. Az állásukat megőrzők közül viszont kevesebbet fognak keresni az *50%-os vasárnapi pótlék kiesése* miatt azok, akik nem dolgozhatnak vasárnap. Mivel a kereskedelemben a minimálbéren, illetve garantált bérminimumon foglalkoztatottak aránya közel 40%, ezért ez jelentékeny veszteség az érintetteknek.³² A tényleges gazdasági hatásokat azonban majd

³¹ http://index.hu/gazdasag/2015/03/13/az_emberek_ketharmada_ellenzi_a_vasarnapi_zarva_tartast (letöltve: 2015. március 26).

³² <http://www.fbvszosz.hu/javaslatok-a-vasarnapi-munkavegzes-kereskedelemben-tortenokorlatozasaval-kapcsolatban.html> (letöltés: 2015. március 24).

később lehet csak pontosan megítélni, így például mekkora volt a bevétel változása, illetve hány munkavállaló veszítette el ténylegesen az állását.

4. Jogtechnikai malőrök

A Törvény jogtechnikai szempontból számos problémát vet fel, különösen a kivételekkel kapcsolatosan. A kivételek első két csoportja – a mentesített helyek és tevékenységek felsorolása – nagyrészt logikusnak, elfogadhatónak tűnik. Ugyanakkor a *világörökségi területen található üzletek* számos gyakorlati problémát vetnek fel. Eleinte úgy tűnt, hogy a budapesti ötödik és hetedik kerületekben a boltosok ki tudnak bújni a vasárnapi zárva tartás kötelessége alól, mivel a Törvény felmenti a világörökségi területen lévő üzleteket. Ez azt is jelenti, hogy az Astoriánál nyílt Aldi nyitva lehet vasárnap, a tőle 20 méterre lévő Tesco Express viszont nem.³³

Budapest belvárosának nagy része mellett a Tokaj-hegyalja történelmi borvidék is a világörökség része, ahol Sátoraljaújhely, Szerencs, Sárospatak, Tokaj mentesül a törvény hatálya alól. Ennek értelmében két Tesco (Sátoraljaújhely és Szerencs), három LIDL (Budapest, Király utca, Sátoraljaújhely és Szerencs) valamint tucatnyi SPAR (leginkább Budapesten) nyitva lehet vasárnap.³⁴ A Törvény hatálybalépése után azonban a kormány az Országgyűlés elé beterjesztett törvényjavaslattal³⁵ a *világörökségi területekre is kiterjeszteni a vasárnapi munkavégzés tilalmát*.³⁶ A kivételek terén lehet még változásra számítani.

Nehezen magyarázható meg az a megoldás is, amely szerint a *pékek és a tejivók 5-kor nyitnak*,³⁷ de a zsemlémbé parizert már csak 6-tól tudok venni a hentesnél (vasárnap nincs is nyitva a hentes), így hétköznap az egyórás várakozás közben (reggel 5 és 6 között) eltöprenghetünk a jogalkotó szándékain és ésszerűségén.³⁸ Ha vendégségbe megyünk, akkor csak ebédmeghívást fogadjunk el, mert a *virágárus vasárnap délben bezár*, pedig a vasárnapi hatórányi munkaidő-beosztás (a 06-12 közötti nyitva tartás miatt) újabb problémát jelenthet a teljes munkaidős munkavállalók munkaidejének beosztásánál.³⁹ De miért is kell bezárni a Farkasréti temető főbejáratánál lévő virágboltot vasárnap pont délben? Furcsa megoldásnak tűnik az is, hogy a közforgalmú vasúti és autóbusz pályaudvarok területén kialakított üzlet nyitva tartásával kapcsolatban kétség esetén a jegyző – a pályaudvar üzemeltetőjével egyetértésben – határozza meg azt, hogy a pályaudvar területe meddig terjed. A fenti aggályokat

³³ http://index.hu/gazdasag/2015/02/19/megusszak_a_belvaros_boltjai_a_vasarnapi_zarva_tartast (letöltve: 2015. március 26).

³⁴ http://index.hu/gazdasag/2015/03/10/vasarnapi_zarvatartas_vilagorokseg_ngm_torvenymodositas (letöltve: 2015. március 26).

³⁵ T/4037. számú törvényjavaslat a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló 2014. évi CII. törvény módosításáról, www.parlament.hu (letöltve: 2015. március 26).

³⁶ A cikk lezárásáig nem került sor a törvényjavaslat elfogadására.

³⁷ 2014. évi CII. törvény 5. § (2) bek.

³⁸ HORVÁTH (2015) i. m. 5.

³⁹ 2014. évi CII. törvény 5. § (1) bek.

összefoglalva, kodifikációs színvonalát tekintve is számos kívánnivalót hagy maga utána az új Törvény.

5. Következtetések

A Törvény hatálybalépése előtt szabadon nyitva tarthattak a boltok éjszaka és vasárnap is, amely gyakorlat nagy népszerűségnek örvendett. Ezt a gyakorlatot hirtelen, *érdemi párbeszéd nélkül változtatta nagyjából az ellenkezőjére* a vasárnapi zárva tartás tilalmát általános szabállyá minősítő törvény.

Valóban lényegi kérdés, hogy milyen a változtatás tényleges iránya: liberalizálásról van-e szó, vagy éppen egy túlliberalizált rendszer korlátok közé szorításáról.⁴⁰ Ha a jogalkotó szerint egy túlliberalizált rendszer korlátozásáról van szó, akkor ezúttal *sikerült-e megtalálnia az egyensúlyt a különböző szabályozási célok és a társadalmi, gazdasági, szociális érdekek között*. Egyáltalán, volt-e jogalkotási kényszer ebben a kérdésben, azaz szükség volt-e a fokozatosan kialakult szabályozás radikális megváltoztatására?⁴¹

A 2012-ben elfogadott Munka Törvénykönyve végtelenül laza munkaidős szabályokat tartalmaz, amelyek – egyenlőtlen munkaidő-beosztás esetén – csak havi egy vasárnapot garantálnak pihenőnapként. Ebből eredően legitim és helyeselhető törekvés a vasárnap pihenőnapként történő, általános megerősítése. Ugyanakkor arra már nehéz érdemi választ adni, hogy a jogalkotás ezt miért a kereskedelemnél kezdte és miért állt meg ott? De ha már a kereskedelemre korlátozta ezt az intézkedést, akkor mi volt a célja? A jogalkotó céljai ugyanis tisztázatlanok, zavarosak és ellentmondásosak. Ezt a bizonytalanságot és kiszámíthatatlanságot erősítik a pontatlan, átgondolatlan szabályok és az elmúlt hónapokban folyamatosan változó jogi keret.

Munkajogászként távol álljon tőlem, hogy a munkavállalók pihenőidejének biztonsága, megerősítése ellen érveljek.⁴² Véleményem szerint azonban ez a törvény egy bizonytalan irányba tett követhetetlen lépés, amelynek inkább káros gazdasági, mintsem jótékony szociális hatásai lesznek a következő években.

⁴⁰ Ezt a valóban nyitott, izgalmas jogalkotási kérdést veti fel írásában Schanda Balázs (A vasárnap delme. Néhány alapjogi szempont.).

⁴¹ Vö. SZALAI Ákos: Vasárnapi paternalizmus – Legyen vasárnap boltbezárás? *Iustum Aequum Salutare*, XI., 2015/2. 143–159.

⁴² A szabad vasárnap követelésére vonatkozó munkásmozgalmi hagyományok leírását lásd: FRIVALDSZKY János: A vasárnapi kötelező pihenőnap természetjogi alapjai és közpolitikai lehetőségei. *Iustum Aequum Salutare*, XI., 2015/1. 59–99.

